

Presenting a model of educational system based on the development of students' entrepreneurial attitude (Case study: Vocational schools in Tehran)

Abstract

The purpose of this study is to provide a model of educational system based on the development of students' entrepreneurial attitude (Case study: vocational schools in Tehran). The research method was applied in terms of purpose and exploratory method. Data collection was done in a quantitative manner and the data collection tool was a questionnaire. The statistical population included all managers, teachers and instructors of vocational schools in Tehran in 2020. According to the Cochran's formula, a sample size of 305 people participated in this study. The collected data are analyzed by descriptive and inferential methods through SPSS 16 and Smart PLS software. In this research, descriptive statistics including frequency, frequency percentage, frequency distribution table, graphs and also describing the characteristics of the respondents to the questionnaire are used to describe the data. In inferential analysis, data analysis was performed using factor analysis. The results showed components: entrepreneurial education, entrepreneurial spirit, academic and career counseling, leadership style and management of vocational schools, relationship with industry and trade, content of entrepreneurial education, development of entrepreneurial skills in learners, space and educational equipment, and finally entrepreneurship education methods As components and indicators affecting the educational system to develop the entrepreneurial attitude of high school students in Tehran. The studies showed that the model fits.

Keywords: educational system, development of entrepreneurial attitude, entrepreneurship education, methods of entrepreneurship education.

ارائه الگوی نظام آموزشی مبتنی بر توسعه نگرش کارآفرینانه دانش آموزان (مطالعه موردی: هنرستان‌های شهر تهران)

زهرا فیروزی لاکتراشانی^۱

ابوالقاسم دلخوش کسمایی^۲

محمود صفری^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۰۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه الگوی نظام آموزشی مبتنی بر توسعه نگرش کارآفرینانه دانش آموزان هنرستان‌های شهر تهران می‌باشد. روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و به روش اکتشافی انجام شد. گردآوری داده‌ها به روش آمیخته (کیفی و کمی) صورت گرفته و ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه و پرسشنامه بود. جامعه آماری بخش کیفی شامل خبرگان (مدیران، کارآفرینان برتر و اساتید دانشگاه‌ها) بوده که تعداد ۲۰ نفر برای نمونه انتخاب شدند و در بخش کمی شامل کلیه مدیران، دبیران و مربیان‌های هنرستان‌های شهر تهران در سال ۱۳۹۹ بود که بر اساس فرمول کوکران، حجم نمونه به تعداد ۳۰۵ نفر در این پژوهش همکاری کردند. تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده در بخش کیفی با استفاده از نرم افزار MAXQDA و در بخش کمی به دو روش توصیفی و استنباطی از طریق نرم افزار SPSS ۱۶ و Smart PLS انجام می‌شود. در این تحقیق برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد فراوانی، جدول توزیع فراوانی، ترسیم نمودارها و همچنین توصیف ویژگی‌های پاسخ دهندگان به پرسشنامه استفاده می‌گردد. و در تحلیل استنباطی به روش تحلیل عاملی، به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شد. نتایج نشان داد مولفه‌های: آموزش کارآفرینانه، روحیه کارآفرینی، مشاوره تحصیلی و شغلی، سبک رهبری و مدیریت هنرستان‌ها، ارتباط با صنعت و تجارت، محتوای آموزش کارآفرینی، توسعه مهارت‌های کارآفرینی در فراگیران، فضا و تجهیزات آموزشی، و در نهایت روش‌های آموزش کارآفرینی، به عنوان مولفه‌ها و شاخص‌های موثر بر نظام آموزشی جهت توسعه نگرش کارآفرینانه دانش آموزان هنرستان‌های شهر تهران است. بررسی‌ها نشان از برازش مدل بود. کلید واژه‌ها: نظام آموزشی، توسعه نگرش کارآفرینانه، آموزش کارآفرینی، روش‌های آموزش کارآفرینی.

^۱دانشجوی دکتری رشته مدیریت آموزشی، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران

^۲استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران

۱. مقدمه

از آنجا که نظام آموزش و پرورش نقش قابل توجهی در تولید، اشاعه و بکار بردن دانش دارند از آنها به عنوان مهمترین گذرگاه نیل به دانایی نام برده می‌شود. در این راستا، می‌توان گفت که نظام آموزشی رسالت قابل توجهی بر عهده دارند که مهم ترین اقدام آموزش کارآفرینی در بین نیروهای جوان تحصیل کرده است. از طرف دیگر لازمه آموزش کارآفرینی بررسی و شناخت وضعیت خصیصه های کارآفرینی است. سوال مهمی که در این جا مطرح می‌شود این است آیا کارآفرینان متولد می‌شوند یا اینکه پرورش می‌یابند به عقیده دراکر، کارآفرینی قابل یادگیری است. کارآفرینی درون هر کسی نهفته است، وی می‌گوید: کارآفرینی جادو نیست. اسرارآمیز نیست. چیزی نیست که توسط ژن‌ها صورت گیرد. یک رشته علمی است و مانند هر رشته دیگری قابل یادگیری است. (Drucker, ۱۹۸۵). امروزه نقش کارآفرینی در ایجاد استقلال مولد سبب شده بسیاری از نظام های آموزشی با هدف تربیت افراد متکی به نفس و آگاه از فرصت ها و افراد تمایل به راه اندازی کسب و کار مستقل، آموزش کارآفرینی را در برنامه های درسی خود در سطوح دانشگاه و دبیرستان و دوره راهنمایی وارد کنند. آموزش کارآفرینی شامل فعالیت هایی برای رسیدن به پرورش بینش کارآفرینانه، نگرش و مهارت ها و پوشش جنبه های گوناگون مثل ایجاد ایده، راه اندازی، رشد و نوآوری می‌باشد. آموزش کارآفرینی انواع مختلفی از مخاطبان، اهداف، محتوای و روشها های آموزش را پوشش می‌دهد (گارتز و سپر، ۱۹۹۴). آموزش کسب و کار باید ماهیت ورود کسب و کار را هدف قرار دهد. آموزش کارآفرینی باید شامل دوره های مهارت کارآفرینی در مذاکره، رهبری، توسعه محصول جدید، تفکر خلاق و نوآوری های تکنولوژیکی باشد. از دیگر حوزه هایی که برای آموزش کارآفرینی ضروری است، آگاهی از گزینه های دوران شغلی کارآفرینانه، منابع کسب و کار، حفاظت از ایده ها، شکیبایی در برابر ابهام، ویژگی هایی که مویید شخصیت کارآفرین هستند و چالش های مرتبط با هر مرحله از توسعه کسب و کار یک برنامه آموزش کارآفرینی است. اعتقاد بر این است که نگرش ها آموخته می‌شوند و از آنجا که بر پایه ی آموزه های در خانواده، محیط اجتماعی، و محل کار پدید آمده است، می‌توان با آموزش و یادگیری آنها را دگرگون ساخت. بر این اساس میزان و نوع نگرش افراد به کارآفرینی می‌تواند بر سطح فعالیت آنان در این زمینه تاثیر گذارد. تحقیقات نشان داد وقتی که محتوای کتابهای درسی کاربردی باشد و دانش آموزان بتوانند از محتوا در زندگی روزمره خود و برای حل مسائل و مشکلات استفاده کنند، میزان علاقه مندی آنها به محتوا و در نتیجه میزان یادگیری آنها افزایش می‌یابد. (محبوبی، طاهر و همکاران، ۱۳۹۶؛ ۴۸). لذا این تحقیق به منظور ارائه یک الگوی مناسب آموزشی و عملی جهت رفع این معضل است که با استفاده از مولفه های کارآفرینی به ویژه نگرش کارآفرینانه برای استفاده در نظام آموزشی تلاش دارد تا با توسعه نگرش و خلاقیت دانش آموزان را به عنوان سرمایه واقعی جامعه تقویت نماید. بنابراین، در تحقیق حاضر به تدوین الگوی نظام آموزشی جهت توسعه نگرش کارآفرینانه در جامعه آماری هنرستان های شهر تهران پرداخته می‌شود.

۲. مروری بر ادبیات نظری

۲-۱- تعریف کارآفرینی

(ویلیام بای گریو) از صاحب نظران برجسته ی کارآفرینی، مهم ترین ویژگی های شخصی کارآفرینان را بصورت زیر تعریف می کند: (۱) عزم راسخ : آنها افرادی هستند که کسب و کارمخاطره آمیز خود را با تعهد کامل اجرا می کنند آنها به ندرت دلسرد می شوند، حتی زمانی که با موانعی غیر قابل نفوذ مواجه می شوند. (۲) فداکاری: کارآفرینان کسانی هستند که خودرا فدای کسب و کار می کنند و بعضی اوقات به خاطر فداکاری در راه کسب و کار خود، وقت کمتری را صرف دوستان و خانواده خویش می کنند و به تبع آن هزینه ی زیادی در این خصوص می پردازند. آن ها افرادی خستگی ناپذیرند، به گونه ای که دوازده ساعت در روز یا هفت روز هفته را کار می کنند. (۳) دلبستگی : کارآفرینان به آن چه که انجام می دهند عشق می ورزند و این دلبستگی و عشق به کار، آن ها را در مواجهه با تنگناها و مشکلات صعب العلاج روی پا نگه می دارد. این عشق به کار و تولید موجب اثربخشی فروش محصولات و خدمات در آن ها می گردد.

۲-۲- ابعاد نگرش کارآفرینانه

1-2-2-2 میل به موفقیت: رسیدن به نتایج روشن در رابطه با اهداف است (Robinson, 1999): همچنین انگیزه موفقیت، تمایل فرد به کسب هدف براساس مجموعه ای از استانداردها و ارزیابی عملکرد با توجه به عالی ترین معیارهاست (Dikines and Foil, 2003, Mass; 1991)،

2-2-2-2 کنترل شخصی: درک از فرآیند کنترل و تاثیرگذاری وی بر کارش است (Robinson, 1991).
2-2-3-2 عزت نفس: نمایانگر اعتماد بنفس و ادراک فرد از شایستگی هایش در رویارویی با کارهایش است (Robinson, 1991). باور فرد نسبت به توانایی هایش برای انجام کار (Bandura, 1997).

2-2-4-2 خلاقیت و نوآوری: ادراک و رفتار بر اساس راه های جدید و بی همتا (Robinson, 1991).
2-2-5-2 تشخیص و بهره بردای از فرصت: شامل چهار مرحله : احساس یا درک نیاز ، تشخیص یا کشف یک تناسب بین نیازها ، ایجاد و خلق یک تناسب جدید بین نیازها و استفاده از فرصت ها (Ardichvil, 2003).

۲-۳- دوره گذار اقتصادی و علل پدید آمدن مشکلات چالش برانگیز در دوره گذار «دوره گذار» به دوره زمانی خروج از مدرسه و نخستین ورود به یک شغل ثابت یا رضایت بخش اطلاق می شود. این دوره زمانی به منزله یک دوره بحرانی و در حال تغییر زندگی اقتصادی و اجتماعی است که گروه سنی ۲۴-۱۵ سال را در بر می گیرد. در این دوره جوانان مهارت های خود را توسعه می دهند تا به کمک آن بتوانند به اعضای مولد جامعه تبدیل شوند (شریعت زاده، ۱۳۹۳: ۱۶). بر مبنای مفاهیم اقتصادی، گذار دانش آموزان متأثر از تعامل بین نظام آموزشی و نظام کار و اشتغال در کشور است. به عبارت دیگر، بین عرضه و تقاضا تعامل صورت می گیرد. این عوامل به دو دسته کلی تقسیم می شوند (شریعت زاده، ۱۳۹۳: ۱۷ و ۱۸)

۲-۳-۱- نقش منفعلانه نظام آموزشی

هر قدر برون دادها با ویژگی ها و مختصات مورد نیاز نظام تقاضا، از نظر کمیت و کیفیت تناسب بیشتری داشته باشد، فرایند گذار از مدرسه به دنیای کار روند مناسب تری خواهد داشت. وضعیت گذشته و حال نظام آموزش و پرورش در ایران نشان می دهد که این نهاد عموماً در برابر فشارهای اجتماعی- سیاسی و تقاضا برای آموزش، منفعلانه عمل می کند. لذا فرایند آموزش و تربیت به گونه ای رقم می خورد که دانش آموختگان و برون دادهای نظام آموزش و پرورش حتی با فرض آنکه درک و فهم درستی از موضوعات و

مفاهیم مورد آموزش داشته باشند، قادر نیستند از آموخته‌های خود در محیط اشتغال و بازار کار بهره بگیرند. کارفرمایان همواره از عملکرد و توانمندی آن‌ها گله و شکایت دارند، زیرا نقش منفعلانه آموزش و پرورش سبب شده است که برنامه ریزی درسی و آموزشی بر مبنای امکانات موجود و در اختیار آموزش و پرورش طراحی شود و به اجرا درآید.

۲-۳-۲- تغییرات محیط اقتصادی - اجتماعی

تغییرات در متغیرهای کلان اقتصادی (مانند نرخ رشد اقتصادی، نرخ تورم یا تولید ناخالص داخلی) از یک طرف و تغییرات سریع در عرصه فناوری از طرف دیگر سبب می‌شود که نظام کار و اشتغال (تقاضا) ناپایدار شود و کمیت و کیفیت تقاضای نیروی انسانی دائماً در نوسان و تغییر باشد.

۲-۴-۲- انواع کارآفرینی

۲-۴-۱- کارآفرینی کارکنان: واژه کارآفرینی کارکنان بیانگر آن است که کارآفرین فعالیت‌هایی را انجام می‌دهد که می‌تواند توسط کارکنان یا کارگران انجام شود بدون اینکه از بهره‌وری کلی کارگر یا نیروی کار کاسته شود. بنابراین چنین استنباط می‌کنیم که کارآفرینی یک مسئولیت انحصاری و مختص به کارآفرین نیست بلکه می‌تواند توسط کارکنان دیگر هم انجام شود. (مرتضی اکبری و همکاران، ۱۳۹۶؛ ۲۱۲).

۲-۴-۲- کارآفرینی سرمایه‌دار: کارآفرینی سرمایه‌دار، توسط فردی انجام می‌شود که مالک سرمایه است و در یک حرفه فعال و تثبیت شده حضور پیدا می‌کند، وقتی که کارآفرین یک ایده را برای ایجاد و بهره‌برداری از یک فرصت سودآوری جدید اقتباس می‌کند، می‌بایست شکلی از سرمایه را بتواند ارائه کند و یا فرصتی برای قرض گرفتن پول داشته باشد تا بتواند آن ایده را عملی نماید. با افزایش سرمایه‌آغازین و راه‌انداز، شرکت تازه تاسیس می‌تواند به بهره‌برداری از این ایده بپردازد.

۲-۴-۳- کارآفرینی ناب: کارآفرینی ناب شامل فعالیت‌های است که نمی‌تواند توسط افراد حقوق‌بگیر و یا توسط عواملی دیگر به شکلی انحصاری و به همان میزان از کارآیی و راندمان که خود کارآفرین قادر به تحویل آن است، انجام شود کارآفرینی ناب شامل تمامی فعالیت‌هایی است که توسط کارآفرین به عنوان اقداماتی با راندمان بالا شناسایی شده‌اند که نتایجی با سودآوری یکسان نمی‌توانند داشته باشند اگر توسط افراد یا نهادی دیگری غیر از خود کارآفرین صورت بگیرند. (مرتضی اکبری و همکاران، ۱۳۹۶؛ ۲۱۲).

۲-۴-۴- کارآفرینی اجتماعی: کارآفرینی اجتماعی به فعالیت‌های کارآفرینانه‌ای گفته می‌شود که با هدف برآوردسازی نیازهای انسانی و اجتماعی انجام می‌شوند. اهداف آن معمولاً "اقداماتی برای مقاصد انسانی است که می‌توان از طریق اجرای موثر و کارآمد مولفه‌های آن، به آنها دست پیدا کرد.

۲-۴-۵- کارآفرینی مشارکتی: توسعه کارآفرینی مشارکتی اغلب با هدف منتفع‌سازی نهادهای همکار انجام می‌شود، به طوری که در بخش‌های کلیدی از مقاطع اقتصادی خاص و شاخه‌های تولیدی محصولات زراعی، انجام می‌شود. گروه‌بندی دیگری هم کارآفرینی را به دو نوع داخلی و بیرونی دسته‌بندی کرده است.

۲-۴-۶- کارآفرینی داخلی: کارآفرینی داخلی بر ابتکار عمل و روحیه بنگاه اقتصادی تمرکز می‌کند، به طوری که مسئول اجرایی چنانچه کارآفرینی داخلی را از خود ارائه نماید، به شکلی رفتار می‌کند که گویی مالک شرکت است. در نتیجه، کارآفرینی داخلی یک حالت شناختی است که مشخصه‌های متمایز کننده‌ای

مانند پایداری و عزم در اثبات خویش برای انجام کارهای خیلی سخت، اراده خطرکردن، و اکراه و بیزاری از مقررات محدودکننده و دست و پاگیر را داراست.

۲-۴-۷- کارآفرینی خارجی (بیرونی): کارآفرینی شامل عناصری از محیط کسب و کار بیرونی است که بر یک شرکت تاثیر می گذارند و این تاثیر می تواند به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم باشد (احمدپورداریانی و ملکی، ۱۳۹۰).

۲-۴-۸- کارآفرینی درون سازمانی: کارآفرینی درون سازمانی در سازمانی رخ می دهد که مانع از کارآفرینی می گردد. به عبارت دیگر بسیاری از سازمان ها در ایجاد محیطی برای کارآفرینی ناتوان هستند. کارآفرینان درون سازمانی افرادی هستند که اغلب در فعالیت های کارآفرینی سازمانها و بدون حمایت سازمانشان درگیرند (احمدپورداریانی و ملکی، ۱۳۹۰).

۲-۴-۹- کارآفرینی اجتماعی: کارآفرینی اجتماعی فرد، گروه، شبکه، سازمان و یا ائتلاف سازمان هایی است که به دنبال تغییر وسیع و پایدار از طریق ایده های ساختارشکن است که دولت ها و سازمان های غیرانتفاعی کسب و کارهایی را انجام می دهند تا مشکلات اجتماعی را مورد توجه قرار دهند.

۲-۴-۱۰- کارآفرینی رسمی و غیررسمی: کارآفرینی رسمی اشاره به راه اندازی سازمان هایی که به صورت قانونی تاسیس شده اند، دارد (دکلاپر و همکاران، ۲۰۰۷) اما کارآفرینی غیررسمی به سازمان های که به طور قانونی راه اندازی نشده اند و یا ساختارمند نیستند، اشاره دارد (نیستروم، ۲۰۰۸).

۲-۵- انواع کار آفرینی آموزشی

کارآفرینی آموزشی را می توان از نقطه نظرهای گوناگون تقسیم بندی و دسته بندی کرد. یکی از این دسته بندی ها که می تواند از اهمیت و جامعیت بیشتری برخوردار باشد، تقسیم کارآفرینی آموزشی به ((رسمی)) و ((غیررسمی)) است. کارآفرینی آموزشی برای هر دو نوع آموزش های رسمی و غیر رسمی، تعاریف و حیطه های تعریف شده ای دارد که در ادامه ویژگی های هر کدام از این انواع به اختصار مورد بررسی قرار گرفته است.

۲-۵-۱- کارآفرینی آموزشی رسمی

بر اساس تعریفی که از آموزش های رسمی در پاراگراف های پیشین ارائه شد، کارآفرینی آموزشی رسمی نیز در همان نیز در چارچوب قرار می گیرد. در واقع در این بخش، کارآفرینی به دنبال این است که ببینند چگونه می تواند موجب توسعه کمی و کیفی آموزش های رسمی ارائه شده در سطوح مختلف از مهدکودک گرفته تا دانشگاه شود. تحول رو به جلو در این مقاطع آموزشی چگونه با کمک کار آفرینی ممکن تر و تسهیل تر می شود؟ بر این اساس، می توان تاثیر کار آفرینی آموزشی را به تفکیک در سطوح مختلف آموزش مورد بررسی قرار داد، هرچند که بخش هایی از این تاثیر در سطوح مختلف یکسان می باشد. در بخش های آتی، مروری بر کارآفرینی آموزشی در سطوح مختلف آموزش رسمی و وجوه مشترک و افتراق آنها با هم صورت گرفته است. این سطوح عبارتند از: (۱) کارآفرینی آموزشی و آموزش های پیش دبستانی و دبستانی، (۲) کارآفرینی آموزشی و آموزش های راهنمایی و متوسطه و (۳) کارآفرینی آموزشی و آموزش های دانشگاهی.

۲-۵-۲- کارآفرینی آموزشی غیر رسمی

موضوع اصلی بحث در این بخش این است که کارآفرینی چگونه می‌تواند موضوع، محتوا و روش انتقال پیام توسط فرصت‌ها و ابزار غیر رسمی آموزش را بهبود ببخشد؟ کارآفرینی چگونه می‌تواند نتایج حاصل شده از آموزش‌های غیر رسمی را موثرتر و بهره‌ورتر نماید؟ برای مطالعه دقیق‌تر این بخش، نگاهی موضوع محور به این بخش صورت گرفته است که در ادامه، عناوین این موضوعات را مرور می‌کنیم: (۱) کارآفرینی آموزشی و میزان هوشیاری نسبت به آموزش‌های غیر رسمی، (۲) کارآفرینی آموزشی و موضوعات آموزش‌های غیر رسمی، (۳) کارآفرینی آموزشی و محتوای آموزش‌های غیر رسمی، (۴) کارآفرینی آموزشی و روش انتقال آموزش‌های غیر رسمی، (۵) کارآفرینی آموزشی و روش بازخورد گیری و باز آفرینی آموزش‌های غیر رسمی.

۳. روش‌شناسی پژوهش

۳-۱- روش پژوهش: هدف پژوهش حاضر ارائه الگوی نظام آموزشی مبتنی بر توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان (مطالعه موردی: هنرستان‌های شهر تهران) است. روش این تحقیق از نظر هدف کاربردی است و به روش اکتشافی انجام شده است. و نحوه گردآوری داده‌ها به روش کمی صورت گرفته است و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه و روش تحلیل استنباطی و توصیف داده‌ها و استفاده از تحلیل عاملی، برای تحلیل داده‌های پرسشنامه و ارائه نتایج استفاده خواهد شد.

۳-۲- جامعه آماری، حجم نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری کمی شامل کلیه مدیران، دبیران و مربیان‌های هنرستان‌های شهر تهران در سال ۱۳۹۹ می‌باشد. در این بخش پرسشنامه توزیع شده جمعا جامعه آماری تعداد ۱۴۸۰ نفر را تشکیل می‌دهد. جهت محاسبه حجم نمونه از یکی از پرکاربردترین روش‌ها یعنی فرمول کوکران استفاده شد. لذا بر همین اساس، حجم نمونه به تعداد ۳۰۵ نفر از روسا و معاونان آموزشی در هنرستان‌های شهر تهران، در این پژوهش همکاری کردند.

۳-۳- ابزار جمع‌آوری داده‌ها: در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به ادبیات و مبانی نظری، تدوین فرضیه‌ها و ارائه الگوی اولیه موضوع از روش‌های کتابخانه‌ای (مطالعه‌ی کتاب‌ها، مقالات، مجلات، طرح‌های پژوهشی و بانک‌های اطلاعاتی (اینترنتی) و همچنین دو پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است.

۳-۴- روایی و پایایی ابزار گردآوری داده‌ها: روایی پرسشنامه: از آن جا که محتوای پرسشنامه، مولفه‌هایی را نشان می‌دهد که دارای بالاترین ضریب اهمیت می‌باشند، با توجه به تایید سوالات توسط خبرگان، روایی محتوای پرسشنامه مورد تایید قرار گرفته است. پایایی پرسشنامه: در ابتدا جهت انجام آزمون‌های آماری، جهت تایید قابلیت اعتماد یا پایایی پرسشنامه کرونباخ آلفا محاسبه شده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که ضریب آلفای کل پرسشنامه **94%** می‌باشد که ابزار استفاده شده از پایایی مطلوبی برخوردار است.

۳-۵- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، به دو روش توصیفی و استنباطی از طریق نرم افزار SPSS 16 و Smart PLS انجام می‌شود. در این تحقیق برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد فراوانی، جدول توزیع فراوانی، ترسیم نمودارها و همچنین توصیف ویژگی‌های پاسخ دهندگان به پرسشنامه استفاده می‌گردد. و در تحلیل استنباطی به روش تحلیل عاملی، به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته خواهد شد.

۴. تجزیه و تحلیل داده ها

۴-۱- تجزیه و تحلیل بخش کمی

۴-۱-۱- توصیف داده ها

تعداد آزمودنی در این تحقیق شامل ۳۰۵ نفر بوده است که ویژگی های جمعیت شناختی آنها به صورت زیر می باشد:

جنسیت

جدول ۳- توزیع فراوانی جنسیت پاسخگویان

جنسیت	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
زن	87	28.5
مرد	218	71.5
جمع	305	100

بررسی انجام شده در زمینه جنسیت پاسخ دهندگان منتخب در نمونه نشان می دهد ۲۸.۵ درصد پاسخگویان (۷۸ نفر) پاسخ دهندگان زن و ۷۱.۵ درصد پاسخگویان (۲۱۸ نفر) پاسخ دهندگان مرد هستند؛ بنابراین پاسخ دهندگان مرد فراوانی بیشتری در این پژوهش دارند. جداول و شکل های زیر نشان دهنده توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب جنسیت است.

سن

جدول ۵- توزیع فراوانی سن پاسخ دهندگان

سن	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
30-20	7	2.3
40-31	148	48.5
50-41	121	39.7
۵۰ به بالا	29	9.5
جمع	305	100

بررسی انجام شده در زمینه سن پاسخ دهندگان منتخب در نمونه نشان می دهد: ۲.۳ درصد سن پاسخ دهندگان (۷ نفر) بین ۲۰-۳۰ سال، ۴۸.۵ درصد سن پاسخ دهندگان (۱۴۸ نفر) بین ۳۱-۴۰ سال، ۳۹.۷ درصد سن پاسخ دهندگان (۱۲۱ نفر) بین ۴۱-۵۰ سال، و ۹.۵ درصد سن پاسخ دهندگان (۲۹ نفر) ۵۰ سال به بالا می باشد. جداول و شکل های زیر نشان دهنده توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب سن است.

سطح تحصیلات

جدول ۹- توزیع فراوانی سطح تحصیلات پاسخ دهندگان

سابقه خدمت	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
دکتری	9	3.0
فوق لیسانس	220	72.1
لیسانس	76	24.9
جمع	305	100

بررسی انجام شده در زمینه سطح تحصیلات پاسخ دهندگان منتخب در نمونه نشان می دهد: ۳.۰ درصد پاسخ دهندگان (۹ نفر) دارای تحصیلات دکتری، ۷۲.۱ درصد پاسخ دهندگان (۲۲۰ نفر) دارای تحصیلات فوق لیسانس و ۲۴.۹ درصد پاسخ دهندگان (۷۶ نفر) دارای تحصیلات لیسانس، می باشند. جداول و شکل های زیر نشان دهنده توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب سطح تحصیلات است.

جدول ۹- توزیع فراوانی سابقه خدمت پاسخ‌دهندگان

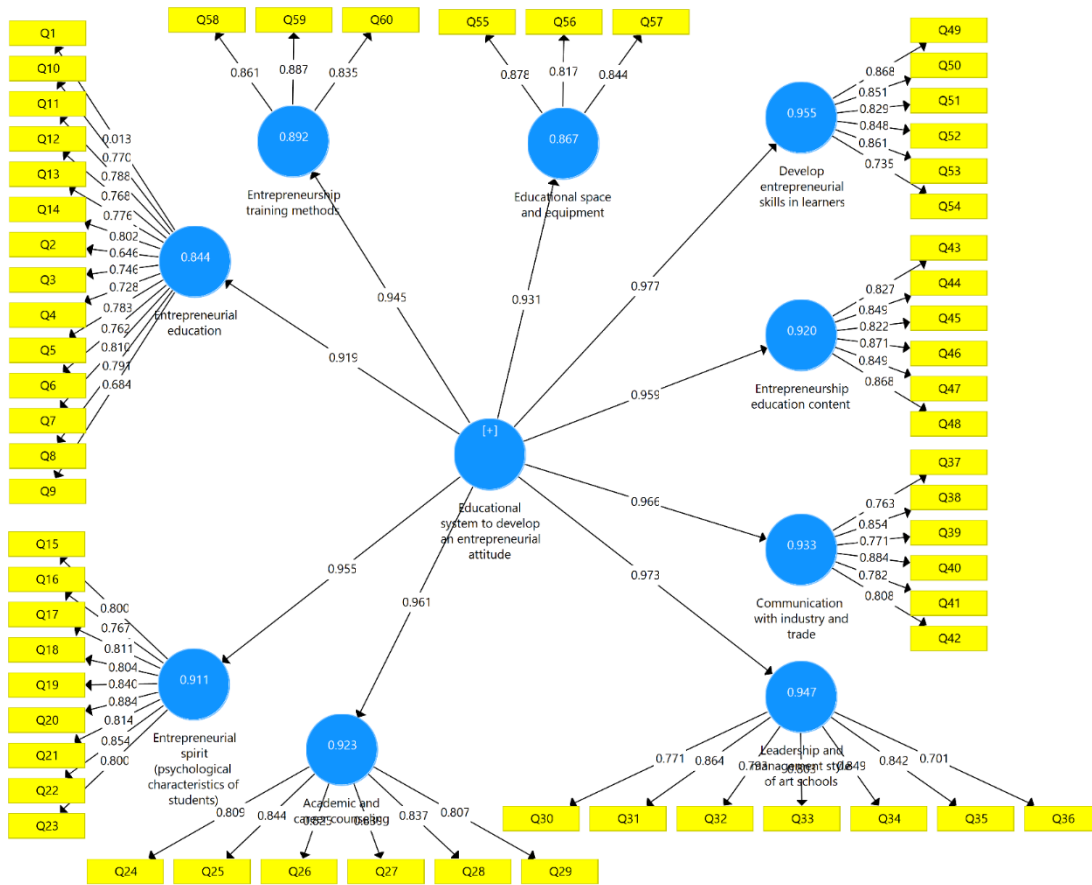
سابقه خدمت		تعداد فراوانی	درصد فراوانی
طبقه			
زیر ۵ سال	۴۷	۱۵.۴	
۶ تا ۱۲ سال	۱۵۸	۵۱.۸	
۱۳ تا ۲۰ سال	۷۱	۲۳.۳	
۲۱ سال به بالا	۱۶	۵.۲	
جمع	۳۰۵	۱۰۰	

سابقه خدمت
بررسی انجام شده در زمینه سابقه خدمت پاسخ‌دهندگان منتخب در نمونه نشان می‌دهد: ۱۵.۴ درصد پاسخ‌دهندگان (۴۷ نفر) زیر ۵ سال، ۵۱.۸ درصد پاسخ‌دهندگان (۱۵۸ نفر) بین ۶ تا ۱۲ سال، ۲۳.۳ درصد پاسخ‌دهندگان (۷۱ نفر) بین ۱۳ تا ۲۰ سال و ۵.۲ درصد پاسخ‌دهندگان (۱۶ نفر) بیش از ۲۱ سال، سابقه خدمت دارند. جداول و شکل‌های زیر نشان‌دهنده توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان برحسب سابقه خدمت است.

2-2-4- تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها

جهت بررسی و تعیین مدلی مناسب برای نظام آموزشی جهت توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان هنرستان‌های شهر تهران از روش تحلیل عاملی استفاده شد. در ادامه مدل تحلیل عاملی شاخص‌های نظام آموزشی جهت توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان هنرستان‌های شهر تهران را ملاحظه می‌فرمائید. اگر بار عاملی کمتر از ۰٫۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف‌نظر می‌شود. بار عاملی بین ۰٫۳ تا ۰٫۶ قابل قبول است و اگر بزرگتر از ۰٫۶ باشد خیلی مطلوب است. (کلاین، ۱۹۹۴).

نمودار ۶- مدل تحلیل عاملی شاخص‌های نظام آموزشی جهت توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان هنرستان‌های شهر تهران

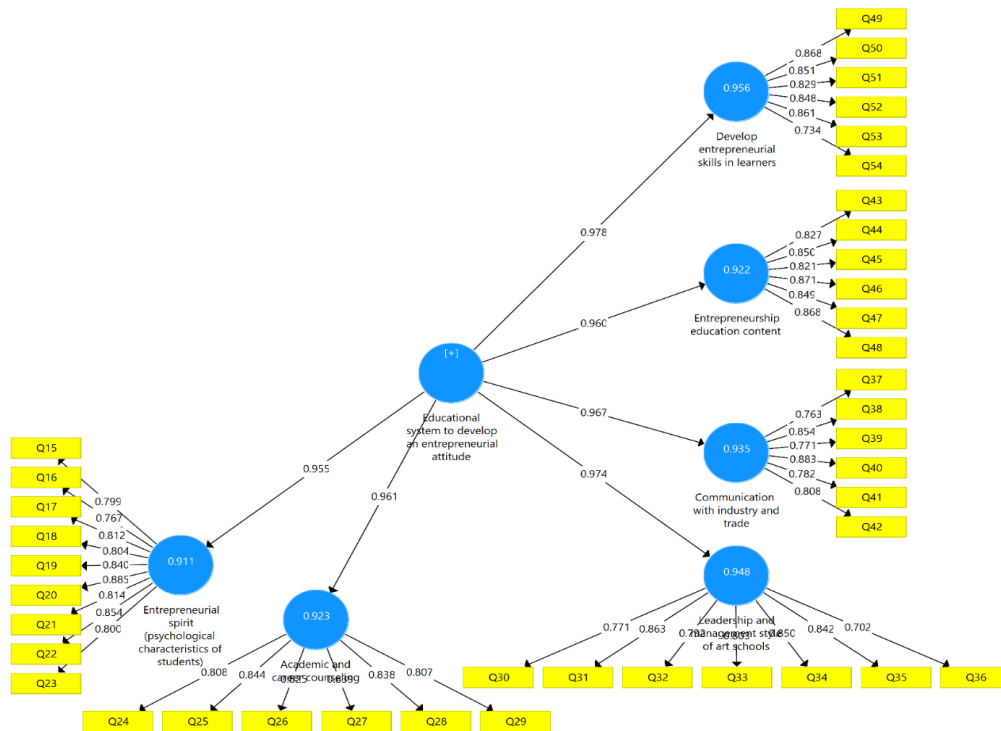
در حال حاضر کلیه مولفه‌ها، با بارعاملی بالای ۰.۶، نشان دهنده این است که مدل «خیلی مطلوب» است.

جدول ۱۳- ضریب مسیر خروجی حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی به تفکیک مولفه‌ها

ردیف	مسیر	ضریب مسیر
1	توسعه مهارت‌های کارآفرینی در فراگیران <<< سبک رهبری و مدیریت هنرستان‌ها	0.977
2	سبک رهبری و مدیریت هنرستان‌ها <<< ارتباط با صنعت و تجارت	0.973
3	ارتباط با صنعت و تجارت <<< مشاوره تحصیلی و شغلی	0.966
4	مشاوره تحصیلی و شغلی <<< محتوای آموزش کارآفرینی	0.961
5	محتوای آموزش کارآفرینی <<< روحیه کارآفرینی (ویژگی‌های روانشناختی هنرجویان)	0.959
6	روحیه کارآفرینی (ویژگی‌های روانشناختی هنرجویان) <<< روش‌های آموزش کارآفرینی	0.955
7	روش‌های آموزش کارآفرینی <<< فضا و تجهیزات آموزشی	0.945
8	فضا و تجهیزات آموزشی <<< آموزش کارآفرینانه	0.931

همانگونه که در مدل تحلیل عاملی اکتشافی ملاحظه شد، از مولفه‌هایی که معرف شاخص‌های تعیین‌الگوی نظام آموزشی مبتنی بر توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان (مطالعه موردی: هنرستان‌های شهر تهران) بود، به دلیل آنکه هیچ یک از مولفه‌ها بار عاملی کمتر از ۰٫۳ نداشت، از روند تحلیل عاملی حذف نگردیدند و با توجه به اینکه کلیه گویه‌های باقیمانده بزرگتر از ۰٫۶ بود، مدل «خیلی مطلوب» است. در ادامه محقق با حذف مرحله‌ای مولفه‌های با بارهای عاملی ۰٫۸ و کمتر، به دنبال رتبه‌بندی مجدد شاخص‌ها با استفاده از تحلیل عاملی تائیدی می‌باشد. نتایج را در نمودارهای ذیل ملاحظه می‌فرمائید.

نمودار ۸- مدل تحلیل عاملی (تائیدی مرحله اول) شاخص‌های الگوی نظام آموزشی مبتنی بر توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان (مطالعه موردی: هنرستان‌های شهر تهران)، با حذف بارهای عاملی ۰٫۸ و کمتر

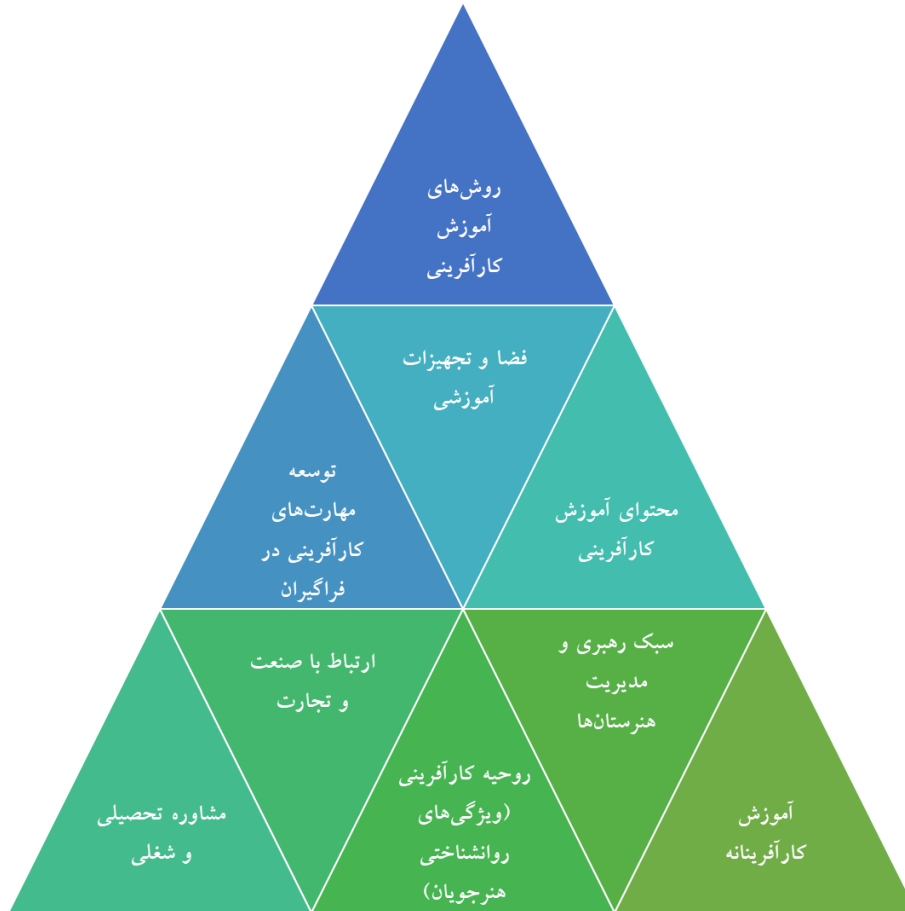
جدول ۳۸- ضریب مسیر خروجی تحلیل عاملی

ردیف	مؤلفه	ضریب مسیر	معناداری
1	توسعه مهارت‌های کارآفرینی در فراگیران <<< سبک رهبری و مدیریت هنرستان‌ها	0.978	
2	سبک رهبری و مدیریت هنرستان‌ها <<< ارتباط با صنعت و تجارت	0.974	معنادار
3	ارتباط با صنعت و تجارت <<< مشاوره تحصیلی و شغلی	0.967	
4	مشاوره تحصیلی و شغلی <<< محتوای آموزش کارآفرینی	0.961	

5 محتوای آموزش کارآفرینی <<< روحیه کارآفرینی (ویژگی‌های روانشناختی
هنرجویان) 0.960

6 روحیه کارآفرینی (ویژگی‌های روانشناختی هنرجویان) 0.955

در نهایت با توجه به مدل تحلیل عاملی شاخص‌های نظام آموزشی جهت توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان هنرستان‌های شهر تهران در نمودار ۵، «الگوی نظام آموزشی مبتنی بر توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان (مطالعه موردی: هنرستان‌های شهر تهران)»، به شرح ذیل ارائه می‌گردد:
شکل ۶- مدل نظام آموزشی جهت توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان هنرستان‌های شهر تهران

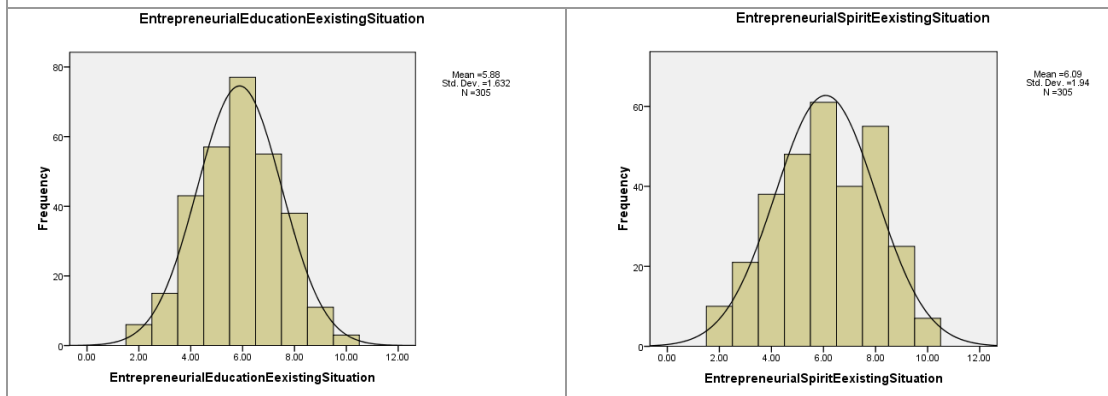

در تحلیل پرسشنامه صورت پذیرفته توسط محقق در خصوص عوامل، ابعاد و مولفه‌های الگوی نظام آموزشی مبتنی بر توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان (مطالعه موردی: هنرستان‌های شهر تهران)، دو وضعیت موجود و مطلوب از دیدگاه پاسخ‌دهندگان مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در ذیل آمده است. در انجام آزمون میانگین نمونه تکی، فرض‌های صفر و مقابل به صورت زیر در نظر گرفته می‌شوند: $H_0: \mu = \mu_0$ و $H_1: \mu \neq \mu_0$ همان مقداری است که به نظر می‌رسد باید میانگین جامعه آماری داشته باشد. حتی می‌توان آن را به عنوان حدس اولیه برای میانگین جامعه در نظر گرفت. مشخص است که در فرض مقابل یا H_1 این تصور به چالش کشیده شده است. آماره آزمون، در ادامه معرفی شده و دارای توزیع t -student است. نکته: در نرم‌افزار SPSS فرضیات، به صورت زیر در نظر گرفته می‌شوند. ولی به هر حال نتیجه حاصل، در هر دو حالت یکسان خواهد بود. $H_0: \mu - \mu_0 = 0$ و $H_1: \mu - \mu_0 \neq 0$ با توجه به

خصوصیاتی که مقدار احتمال (p-value) دارد، اگر نتیجه آن برای آزمون کمتر از احتمال خطای نوع اول (α) یا همان سطح خطای آزمون شود، فرض صفر را رد خواهیم کرد. محقق در این مرحله با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای، به بررسی وضع موجود و فاصله تا وضع مطلوب را به تفکیک عوامل، ابعاد و مولفه‌های ۹ گانه (آموزش کارآفرینانه، روحیه کارآفرینی، مشاوره تحصیلی و شغلی، سبک رهبری و مدیریت هنرستان‌ها، ارتباط با صنعت و تجارت، محتوای آموزش کارآفرینی، توسعه مهارت‌های کارآفرینی در فراگیران، فضا و تجهیزات آموزشی، و در نهایت روش‌های آموزش کارآفرینی) الگوی نظام آموزشی جهت توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان هنرستان‌های شهر تهران می‌پردازد.

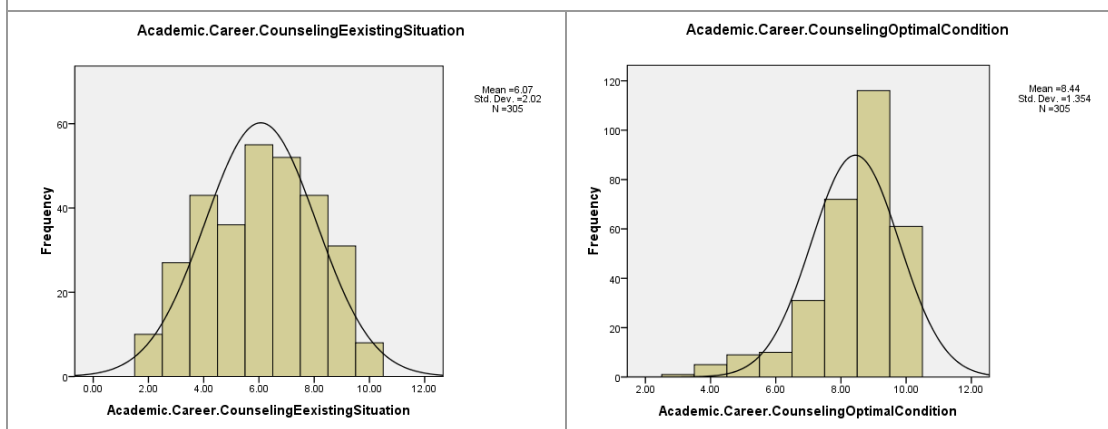
وضعیت موجود	t	اختلاف میانگین	بازه پایینی	بازه بالایی
وضعیت موجود	62.941	5.88197	5.6981	6.0659
وضعیت مطلوب	103.520	8.38361	8.2242	8.5430

نمودار ۱۱- وضعیت موجود و مطلوب برای مولفه آموزش کارآفرینانه به تفکیک فراوانی شاخص‌ها

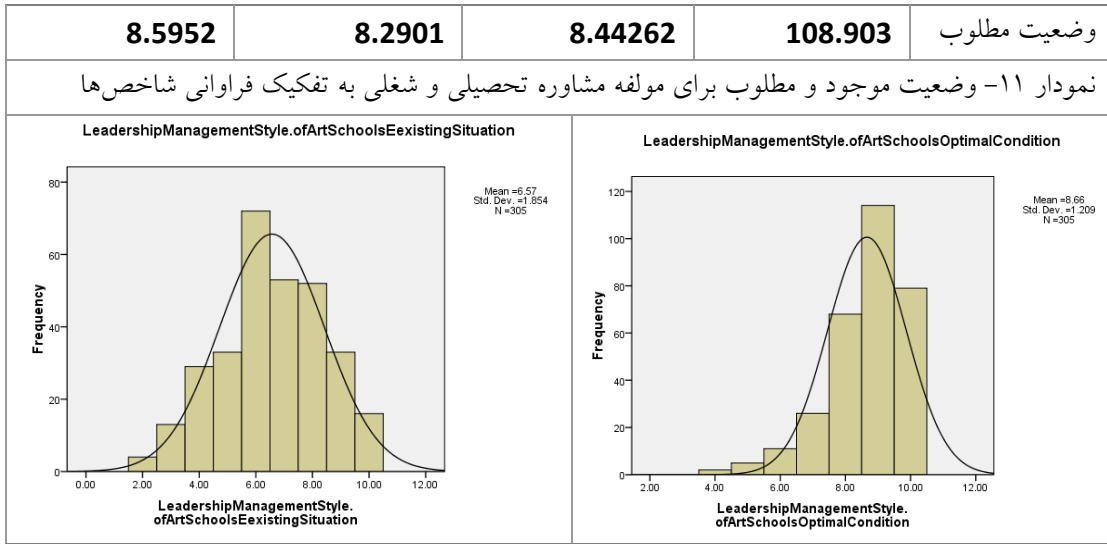

وضعیت موجود	t	اختلاف میانگین	بازه پایینی	بازه بالایی
وضعیت موجود	54.789	6.08525	5.8667	6.3038
وضعیت مطلوب	114.882	8.48852	8.3431	8.6339

نمودار ۱۱- وضعیت موجود و مطلوب برای مولفه روحیه کارآفرینی به تفکیک فراوانی شاخص‌ها

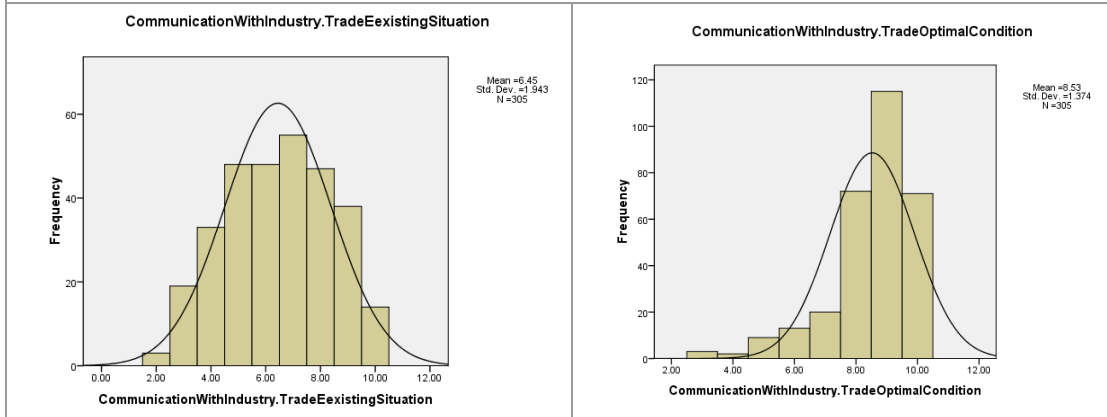

وضعیت موجود	t	اختلاف میانگین	بازه پایینی	بازه بالایی
وضعیت موجود	52.436	6.06557	5.8379	6.2932

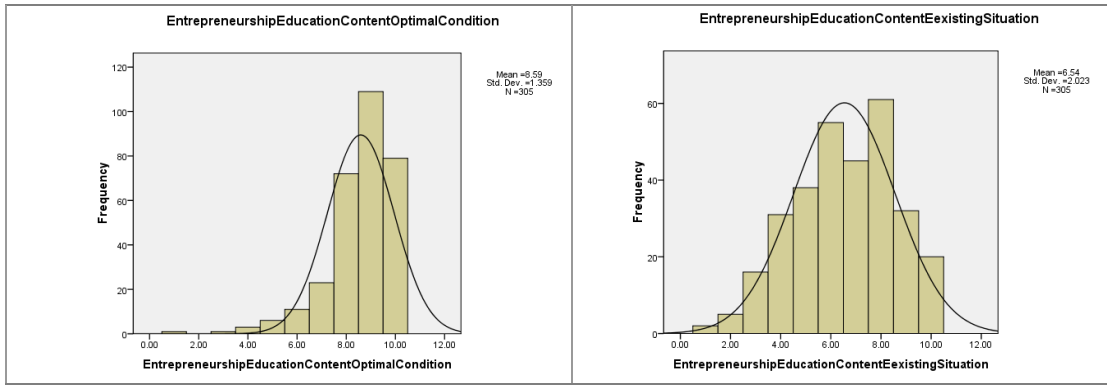
بازه بالایی	بازه پایینی	اختلاف میانگین	t	
6.7794	6.3616	6.57049	61.899	وضعیت موجود
8.7953	8.5228	8.65902	125.055	وضعیت مطلوب

نمودار ۱۱- وضعیت موجود و مطلوب برای مولفه سبک رهبری و مدیریت هنرستان‌ها به تفکیک فراوانی شاخص‌ها

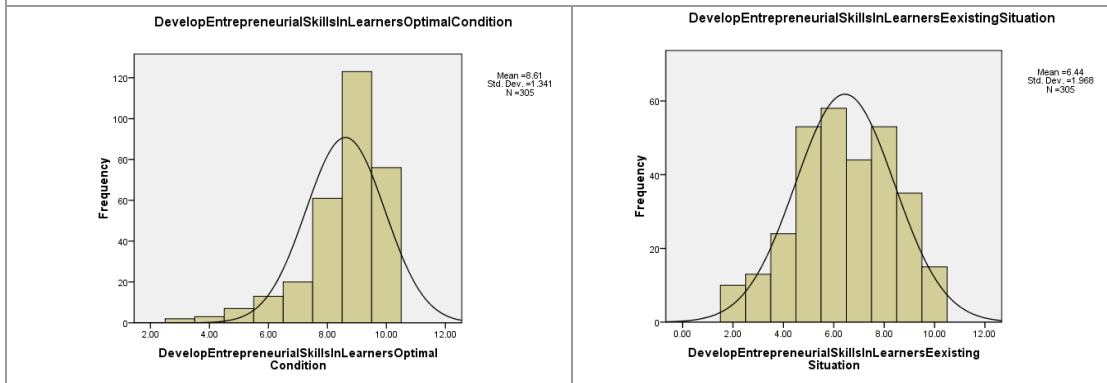
بازه بالایی	بازه پایینی	اختلاف میانگین	t	
6.6648	6.2270	6.44590	57.946	وضعیت موجود
8.6827	8.3730	8.52787	108.384	وضعیت مطلوب

نمودار ۱۱- وضعیت موجود و مطلوب برای مولفه ارتباط با صنعت و تجارت به تفکیک فراوانی شاخص‌ها

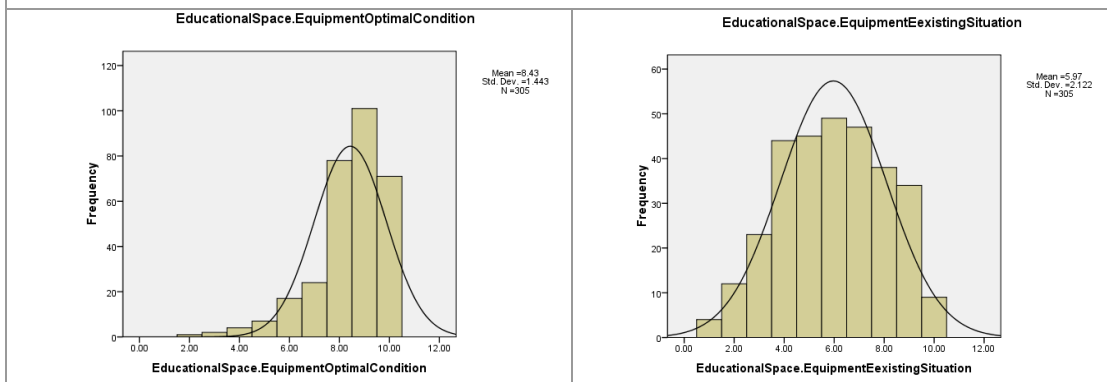
بازه بالایی	بازه پایینی	اختلاف میانگین	t	وضعیت موجود
6.7689	6.3131	6.54098	56.476	وضعیت موجود
8.7433	8.4370	8.59016	110.359	وضعیت مطلوب

نمودار ۱۱- وضعیت موجود و مطلوب برای مولفه محتوای آموزش کارآفرینی به تفکیک فراوانی شاخص‌ها

بازه بالایی	بازه پایینی	اختلاف میانگین	t	وضعیت موجود
6.6644	6.2209	6.44262	57.176	وضعیت موجود
8.7609	8.4588	8.60984	112.139	وضعیت مطلوب

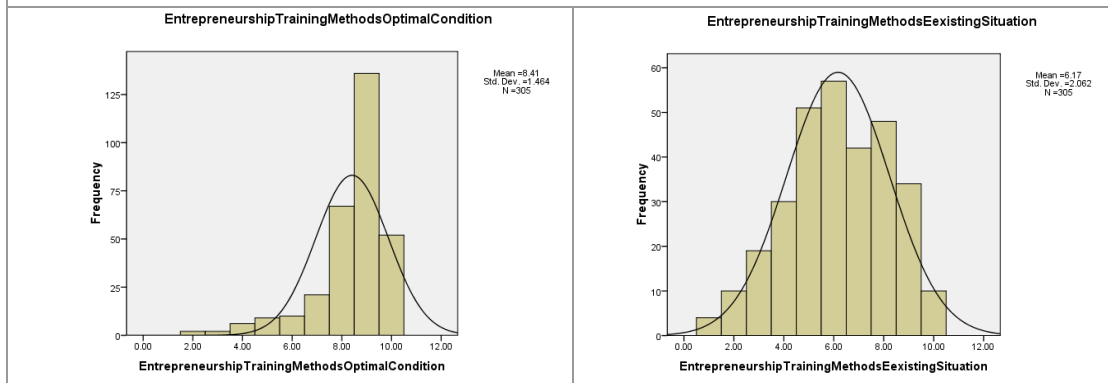
نمودار ۱۱- وضعیت موجود و مطلوب برای مولفه توسعه مهارت‌های کارآفرینی در فراگیران به تفکیک فراوانی شاخص‌ها

بازه بالایی	بازه پایینی	اختلاف میانگین	t
-------------	-------------	----------------	---

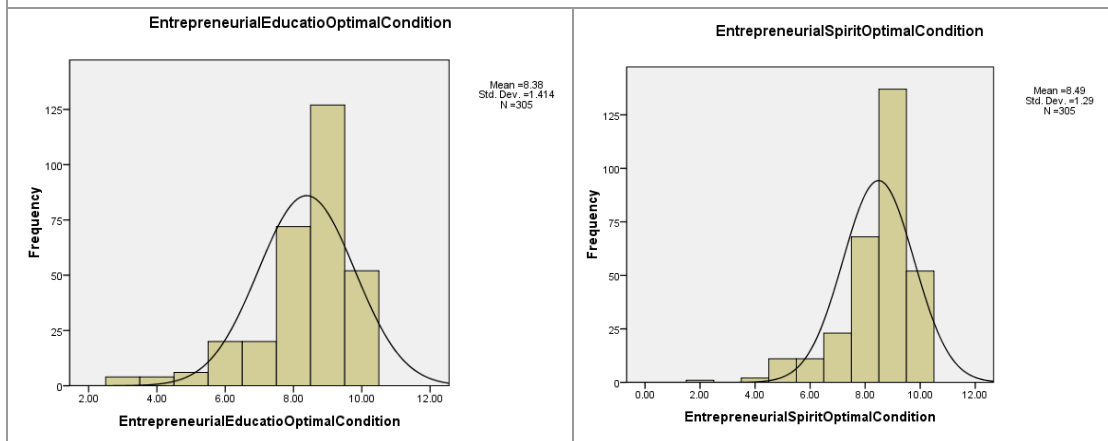
6.2096	5.7314	5.97049	49.140	وضعیت موجود
8.5954	8.2702	8.43279	102.070	وضعیت مطلوب

نمودار ۱۱- وضعیت موجود و مطلوب برای مولفه فضا و تجهیزات آموزشی به تفکیک فراوانی شاخص‌ها

بازه بالایی	بازه پایینی	اختلاف میانگین	t	وضعیت موجود
6.4029	5.9381	6.17049	52.250	وضعیت موجود
8.5781	8.2481	8.41311	100.331	وضعیت مطلوب

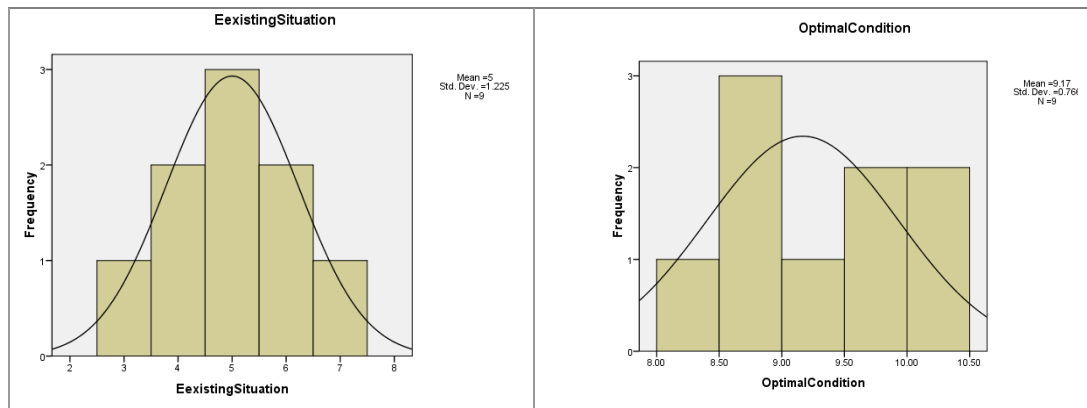
نمودار ۱۱- وضعیت موجود و مطلوب برای مولفه روش‌های آموزش کارآفرینی به تفکیک فراوانی شاخص‌ها

بازه بالایی	بازه پایینی	اختلاف میانگین	t	وضعیت موجود
6.37	5.85	6.111	55.000	وضعیت موجود
8.3673	7.8549	8.11111	73.000	وضعیت مطلوب

نمودار ۱۱- وضعیت موجود و مطلوب برای کل مولفه‌ها به تفکیک فراوانی شاخص‌ها

همانطور که دیده می‌شود مقدار **Sig** با احتساب داده‌های گمشده برای هر دو گروه (وضع موجود و وضع مطلوب) کمتر از ۰.۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد می‌شود یعنی وضع موجود و وضع مطلوب در یک سطح نبوده و اختلاف دارند. به این ترتیب مشخص است که باید فاصله بین وضع موجود و مطلوب کاهش یابد. از طرفی با نگاه به فاصله اطمینان در میابیم که احتمال مشاهده مقدار در دو حالت، کمتر از بازه بالایی وضع موجود و مطلوب و بیشتر از بازه پایینی وضع موجود و مطلوب، برابر با صفر (۰) می‌باشد در واقع می‌توان نتیجه گرفت که نمی‌توان فرض یک (برابری وضع موجود و مطلوب) را قبول کرد و این یعنی بین وضع موجود و مطلوب اختلاف معناداری وجود دارد. تا اینجای کار تنها تفاوت میانگین در بین دو گروه وضع موجود و مطلوب مورد تایید قرار گرفته است و جهت آن یعنی اینکه کدام یک دارای میانگین بزرگتری برای این متغیر است، بحثی انجام نشده است. در مورد جهت آن باید بیان کرد که: اگر حد بالا و پایین هر دو مثبت باشند در این صورت میانگین گروه اول از میانگین گروه دوم بزرگتر است. اگر حد بالا و پایین هر دو منفی باشند در این صورت میانگین گروه دوم از میانگین گروه اول بزرگتر است. اگر حد بالا و پایین یکی مثبت و یکی منفی باشند در این صورت میانگین های دو گروه با هم تفاوت معناداری ندارد. در فرضیه بالا حد بالا و پایین هر دو مثبت هستند بنابراین میانگین گروه دوم یعنی وضع مطلوب بزرگتر از میانگین گروه اول یعنی وضع موجود است و تایید شد که این اختلاف از نظر آماری معنادار است.

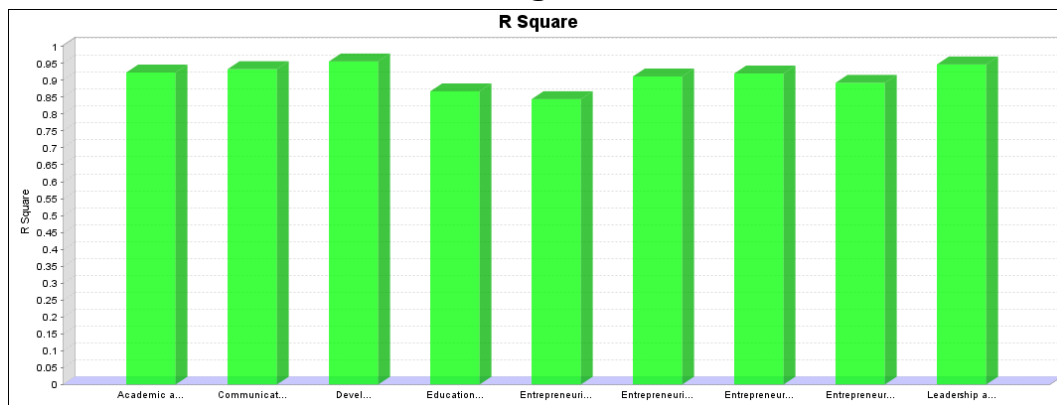
ضریب تعیین یا همان **R-Square**، اندازه گیری آماری نزدیک داده ها به خط رگرسیون برازش شده می‌باشد. به **R-Square**، «ضریب تعیین» یا «ضریب تشخیص» نیز گفته می‌شود. ضریب تعیین نشان می‌دهد که «چند درصد تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیر مستقل تبیین می‌شود» یا به عبارت دیگر ضریب تعیین نشان دهنده این است که «چه مقدار از تغییرات متغیر وابسته تحت تاثیر متغیر مستقل مربوطه بوده و مابقی تغییرات متغیر وابسته مربوط به سایر عوامل می‌باشد». ضریب تعیین همیشه بین ۰٪ (صفر) و ۱۰۰٪ (صد) است: ۰٪ نشان می‌دهد که مدل هیچ یک از تغییرپذیری داده های پاسخ در اطراف میانگین آن را تبیین نمی‌کند؛ ۱۰۰٪ نشان می‌دهد که مدل همه تغییرپذیری داده های پاسخ در اطراف میانگین آن را تبیین می‌کند. تفاوت مهم میان ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده این است که ضریب تعیین فرض می‌کند که هر متغیر مستقل مشاهده شده در مدل، تغییرات موجود در متغیر وابسته را تبیین میکند. بنابراین درصد نشان داده شده توسط ضریب تعیین با فرض تاثیر همه متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته می‌باشد. در صورتی که درصد نشان داده شده توسط ضریب تعیین تعدیل شده فقط حاصل از تاثیر واقعی متغیرهای مستقل مدل بر وابسته است و نه همه متغیرهای مستقل. تفاوت دیگر این است که مناسب بودن متغیرها برای مدل توسط ضریب تعیین حتی با وجود مقدار بالا قابل مشخص نیست در صورتی که می‌توان به مقدار برآورد شده

ضریب تعیین تعدیل شده اعتماد کرد. در ادامه برای کل مدل در تحلیل عاملی اکتشافی و همچنین برای اولویت مولفه‌ها (بر اساس تحلیل عاملی تائیدی مرحله اول)، این ضرایب محاسبه شده است. در ادامه نمودار و جداول نتایج آمده است.

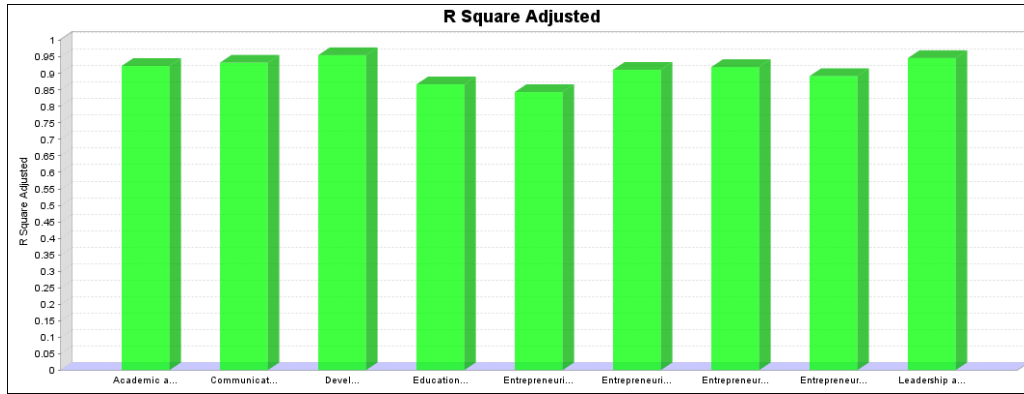
جدول ضریب تعیین و ضریب تعدیل شده کل مدل (مستخرج از تحلیل عاملی اکتشافی و تائیدی مرحله اول)

شاخص	ضریب تعیین		ضریب تعیین تعدیل شده	
	اکتشافی	تائیدی	اکتشافی	تائیدی
مشاوره تحصیلی و شغلی	0.923	0.923	0.923	0.923
ارتباط با صنعت و تجارت	0.933	0.935	0.933	0.934
توسعه مهارت‌های کارآفرینی در فراگیران	0.955	0.956	0.955	0.956
فضا و تجهیزات آموزشی	0.867	-	0.867	-
آموزش کارآفرینانه	0.844	-	0.844	-
روحیه کارآفرینی (ویژگی‌های روانشناختی هنرجویان)	0.911	0.911	0.911	0.911
محتوای آموزش کارآفرینی	0.920	-	0.920	-
روش‌های آموزش کارآفرینی	0.892	-	0.892	-
سبک رهبری و مدیریت هنرستان‌ها	0.947	0.947	0.947	0.922

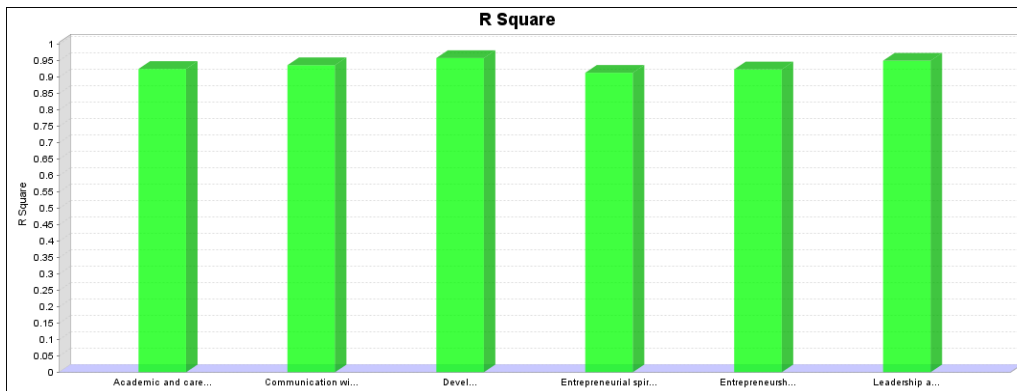
نمودار ضریب تعیین (**R-Square**) کل مدل (مستخرج از تحلیل عاملی اکتشافی)

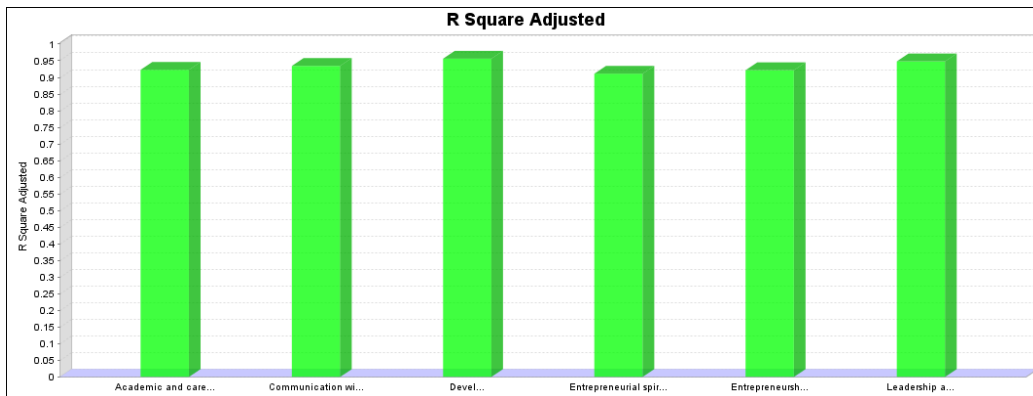
نمودار ضریب تعیین تعدیل شده (**R-Square Adjusted**) کل مدل (مستخرج از تحلیل عاملی اکتشافی)

نمودار ضریب تعیین (R-Square) مولفه‌های اولویت‌دار (مستخرج از تحلیل عامل تأییدی مرحله اول)

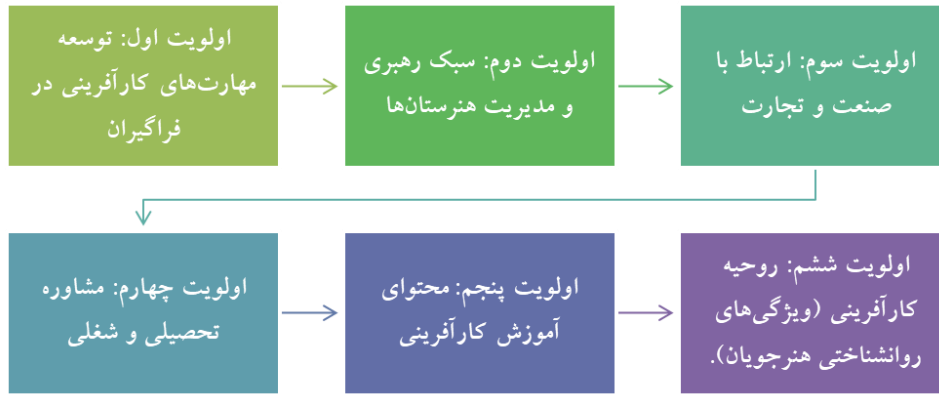

نمودار ضریب تعیین تعدیل شده (R-Square Adjusted) مولفه‌های اولویت‌دار (مستخرج از تحلیل عامل تأییدی مرحله اول)

همانگونه که در جدول و نمودارها ملاحظه شد، نتایج حاصل از محاسبه ضریب تعیین (R-Square) و ضریب تعیین تعدیل شده (R-Square Adjusted)؛ نشان می‌دهد که مدل حداکثر تغییرپذیری داده‌های پاسخ در اطراف میانگین آن را تبیین می‌کند. شاخص‌های برازش الگو در تحلیل عاملی، برازش الگو را تأیید می‌نمایند.

از جمع‌بندی در خصوص عوامل، ابعاد و مولفه‌های الگوی نظام آموزشی جهت توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان هنرستان‌های شهر تهران، ۶ عامل، با اولویت بالا مطرح گردید. این عوامل عبارتند از: اولویت اول: توسعه مهارت‌های کارآفرینی در فراگیران، اولویت دوم: سبک رهبری و مدیریت هنرستان‌ها، اولویت سوم: ارتباط با صنعت و تجارت، اولویت چهارم: مشاوره تحصیلی و شغلی، اولویت پنجم: محتوای آموزش کارآفرینی، اولویت ششم: روحیه کارآفرینی (ویژگی‌های روانشناختی هنرجویان).

شکل ۶- اولویت بندی مولفه‌ها

۵- بحث و تفسیر

همانگونه که در بیان مسئله نیز بیان شد، امروزه نقش کارآفرینی در ایجاد استقلال مولد سبب شده بسیاری از نظام‌های آموزشی با هدف تربیت افراد متکی به نفس و آگاه از فرصت‌ها و افراد تمایل به راه‌اندازی کسب و کار مستقل، آموزش کارآفرینی را در برنامه‌های درسی خود در سطوح دانشگاه و دبیرستان و دوره راهنمایی وارد کنند. (گارتنر و سپر، ۱۹۹۴). رابینسون معتقد است آموزش‌های کارآفرینی می‌توانند نگرش در جهت کارآفرینی را تغییر دهند. (مرادی، ۱۳۸۲؛ ۲۶). امروز مشکل مهم و غیرقابل انکاری که در کشور می‌بینیم بیکاری جوانان است و اینکه جوانان با به پایان رسیدن تحصیلات دانشگاهی انتظار دارند که جذب سازمانی شوند و در این سازمان مشغول به کار شوند که با افزایش جمعیت چنین انتظاری برآورده نمی‌شود. (مرادی، ۱۳۸۲، ۲۹). لذا این تحقیق به منظور ارائه یک الگوی مناسب آموزشی و عملی جهت رفع این معضل است که با استفاده از مولفه‌های کارآفرینی به ویژه نگرش کارآفرینانه برای استفاده در نظام آموزشی تلاش دارد تا با توسعه نگرش و خلاقیت دانش‌آموزان را به عنوان سرمایه واقعی جامعه تقویت نماید. لذا محقق پس از انجام پژوهش به این سوالات پاسخ داده و دغدغه خود را که در بیان مسئله به آن اشاره کرد را از نتایج تحقیق، مرتفع کرد.

۶- ساز و کارهای مناسب و پیشنهادات مبتنی بر یافته‌ها

با توجه به آنچه تا کنون گفته شد، پیشنهادات ذیل می‌تواند از جمله پیشنهادات مبتنی بر یافته‌ها، مناسب برای نظام آموزشی جهت توسعه نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان هنرستان‌های شهر تهران باشد:

۶-۱- اولویت اول: سازوکارهای مناسب توسعه مهارت‌های کارآفرینی در فراگیران

- ایجاد و توسعه زمینه فراگیری طرح کسب و کار را در رشته تحصیلی
  - ایجاد و توسعه زمینه فراگیری مهارت‌های تحلیل محیط برای تشخیص فرصت‌های کارآفرینی
  - ایجاد و توسعه زمینه فراگیری خودکارآمدی در تصمیم‌گیری شغلی آموزش
- ۶-۲- اولویت دوم: سازوکارهای مناسب ارتقاء سبک رهبری و مدیریت هنرستان‌ها
- ایجاد و توسعه مشارکت هنرآموزان و هنرجویان در تصمیم‌گیری‌ها.
  - ایجاد و توسعه کمیته کارآفرینی در هنرستان.
  - ایجاد و ترویج سبک رهبری معنوی در هنرستان.
  - ایجاد و ترویج سبک رهبری خدمت‌گزار در هنرستان.

- ۳-۶- اولویت سوم: سازوکارهای مناسب توسعه ارتباط با صنعت و تجارت
- ایجاد و توسعه ارتباط هنرستان با صنعت و شناسایی صنایع متناسب با شرایط محیطی و دعوت از صاحبان این صنایع برای سخنرانی در جلسات هنرجویان و معرفی کسب و کار و کارآفرینی.
  - ایجاد و توسعه اشتراک مجلات و روزنامه‌های اقتصادی و راه‌اندازی نشریه کارآفرینی برای معرفی کسب و کار و کارآفرینی.
  - ایجاد و توسعه برگزاری برخی کلاس‌های مهارتی رشته‌های فنی در محل‌های کسب و کار و کارآفرینی مرتبط.
- ۴-۶- اولویت چهارم: سازوکارهای مناسب ارتقاء مشاوره تحصیلی و شغلی
- استخدام مشاور تحصیلی و شغلی مجرب.
  - ایجاد و توسعه برگزاری جلسات مشاوره تحصیلی و شغلی برای هنرجویان.
  - برنامه‌ریزی مشاور جهت شناسایی علاقه و استعداد کارآفرینی هنرجویان و برنامه‌ریزی برای هدایت آنان به سمت و سوی کارآفرینی.
- ۵-۶- اولویت پنجم: سازوکارهای مناسب توسعه محتوای آموزش کارآفرینی
- برنامه‌ریزی برای متناسب بودن محتوای درسی با شغل و نیازهای بازار کار از جمله مدیریت و بازاریابی.
  - تولید و توسعه محتوای درسی مورد نیاز جهت موفقیت و کنترل درونی در هنرجو
  - لحاظ نمودن رویکرد کارآفرینانه در دروس و منابع درسی.
- ۶-۶- اولویت ششم: سازوکارهای مناسب ارتقاء روحیه کارآفرینی (ویژگی‌های روانشناختی هنرجویان)
- ایجاد علاقه و رغبت در هنرجویان جهت تحقیق و مطالعه توسط هنرآموزان.
  - برنامه‌ریزی جهت برخورداری هنرجویان از ویژگی نیاز به موفقیت به عنوان پتانسیل کارآفرینی.
  - برنامه‌ریزی جهت برخورداری هنرجویان از ویژگی خوداتکایی و کنترل درونی به عنوان پتانسیل کارآفرینی.
- کارآفرینی.
- برنامه‌ریزی جهت برخورداری هنرجویان از ویژگی فرصت‌گرایی به عنوان پتانسیل کارآفرینی.
  - برنامه‌ریزی جهت برخورداری هنرجویان از ویژگی تحمل ابهام به عنوان پتانسیل کارآفرینی.
  - برنامه‌ریزی جهت برخورداری هنرجویان از ویژگی استقلال‌طلبی به عنوان پتانسیل کارآفرینی.
- ۷-۶- اولویت هفتم: سازوکارهای مناسب توسعه روش‌های آموزش کارآفرینی
- شرکت دادن هنرجویان در مباحث درسی و استفاده از نظرات آن‌ها (بحث و گفتگو)
  - نمایش فیلم و اسلاید و برگزاری کارگاه‌های آموزشی در هنرستان و در مراکز کارآفرینی.
  - هدایت هنرجویان به یادگیری تعاملی و دو سویه با تمرکز بر جنبه‌های علمی و کاربردی موضوعات و مفاهیم
- ۸-۶- اولویت هشتم: سازوکارهای مناسب توسعه فضا و تجهیزات آموزشی
- ایجاد و توسعه فضای استاندارد کارگاهی در هنرستان برای ارائه آموزش‌ها به صورت عملی.
  - ایجاد و توسعه تجهیزات آموزشی کافی، به روز، مطابق با استانداردهای جهانی و متناسب با هر رشته فنی.

- بهره‌مندی از تکنولوژی اطلاعات.
- ۶-۹- اولویت نهم: سازوکارهای مناسب توسعه آموزش کارآفرینانه
- ارتقاء روحیه خلاقیت با گنجاندن مبانی مربوطه در طی دوره متوسطه فنی.
- بهره‌گیری از کارآفرینان موفق جهت انتقال دانش ضمنی به هنرجویان.
- برگزاری اردوهای علمی - تخصصی با محوریت بازدید از کسب و کارهای موفق محلی و مراکز کارآفرینی.
- انجام پروژه‌های عملی توسط هنرجویان پیرامون ایجاد کسب و کارهای جدید در حین تحصیل.
- استفاده هنرآموزان از روش‌های نوین تدریس خالقانه و چندگانه به جای روش‌های سنتی
- لحاظ نمودن رویکرد کارآفرینانه در ارزشیابی دروس.
- تدوین برنامه آموزش کارآفرینی با هدف مشخص، تشویق دانش‌آموزان به ایده‌پردازی و همکاری در تأسیس یا اقدام برای تأسیس بنگاه کارآفرینی.
- تربیت مربی کارآفرین در هنرستان‌ها.
- ایجاد و توسعه فراگیری شیوه‌های مدیریت امور مالی (انواع منابع مالی، تامین مالی و سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر)
- ایجاد و توسعه برنامه‌های آشنایی هنرآموزان به منابع و مراجع علمی متنوع و ارتباط و تبادل نظر با شبکه‌ها و مجامع کارآفرینی.
- ایجاد و توسعه زمینه‌های کسب تجربه کارآفرینی موفق در هنرآموزان
- ۷- پیشنهادات برای پژوهش‌های آتی
- پژوهشی مشابه در سایر سازمانهای آموزشی و یا در صنایع دیگر انجام شود و نتایج حاضر مقایسه شود.
- متغیرهایی مانند فناوری اطلاعات آموزشی و سیستم مدیریت دانش در هنرستان‌های شهر تهران نیز مورد بررسی قرار گیرند.
- پژوهشی با هدف تعیین زیرساختهای موردنیاز برای اجرای الگوی پیشنهادی انجام گیرد.
- پژوهشی با هدف پیاده‌سازی و ارزشیابی الگوی پیشنهادی انجام پذیرد و موانع پیش رو مورد تحلیل قرار گیرد.

منابع

1. Bahrami, Zahra and Kavousi, Alireza and Zanganeh, Hossein. (2020). Teachers' Attitudes Towards Teaching-Learning Methods of Entrepreneurship Education in Elementary School, Journal of Education Strategies, Volume 12, Number 6, pp. 7-1
2. Baker, W. K. (2005). "A reanalysis and reinterpretation using structural equation modelling". Human Relations, Vol.48, pp:169-186.
3. Chen-Wei Yang, Shih-Chieh Fang, Julia L. Lin, " Organisational knowledge creation strategies: A conceptual framework", International Journal of Information Management 30 (2010) 231&238.

4. Ganji, Akram and Taheri Goodarzi, Hojjat and Jahangiri, Ali, A Study of the Relationship between Organizational Entrepreneurship (Organizational Learning and Innovation) and Organizational Performance in Industrial Companies of Lorestan Province, Annual Conference on Management, Innovation and Entrepreneurship, (2010).
5. Gholipour, Rahmatollah and Aghajani, Hassan Ali and Keramati Mohammad Ali (2015), Analysis of the Relationship and Impact of Social Capital on Organizational Entrepreneurship (Quarterly Journal of Entrepreneurship Development, No. 3).
6. Hassanzadeh, Hassan and Mirsapasi, Naser Faghihi, Abolhassan Vanjaf Beigi, Reza Vafshar Kazemi, Mohammad Ali. And two, pp. 96-55
7. Jafari Moghadam, Saeed and Fakharzadeh, Arezosadat. (2011), Development of Entrepreneurial Attitude in Textbook (Case Study, Persian Books), Entrepreneurship Development, No. 11, Journal of Entrepreneurship Development, pp. 47-6616
8. Klapper, L. F., Lusardi, A. & Panos, G. A. (2015). Financial Literacy and the Financial Crisis, World Bank Policy Research, Working Paper, No. 5980: 18- 29.
9. Klein, Paul.(2013).Easy guide to factor analysis, translated by Seyed Jalal Sadr al-Sadat and Asghar Minaei. Publisher: Tehran: Samat Publications,.
10. Moghimi, Seyed Mohammad (2015) "Entrepreneurship in Government Organizations", Farandish Publications, First Edition.
11. Nejatbakhsh Esfahani, A., & Shirazi Pour, M. (2013). "Effects of entrepreneurial characteristic of public and private Tehran school principals on evaluation of innovativeness". Procedia - Social and Behavioral Sciences, 93, 1736-1743
12. Poursaeed, Mohammad Mehdi, Designing a Model for Identifying Entrepreneurial Opportunities in Port Areas, Applied Studies in Management and Development Sciences, November 2, 2017, No. 4 - pp. 34-281
13. Poursaeed, Mohammad Mehdi, Designing a Model for Identifying Entrepreneurship Opportunities in Port Areas, Applied Studies in Management and Development Sciences, November 2, 2017, No. 4 - pp. 34-28
14. Robinson, P. B., Stimpson, D. V., Huefner, J. C. and Hunt, H. K. (2001). An Attitude Approach to the Prediction of Entrepreneurship, Entrepreneurship theory and practice, 15(4), 13- 31.
15. Shariatzadeh, Mehdi. (1393). The process of students' transition from school to the labor market in Iran, the growth of technical and vocational education, Volume 9, Number 2. pp. 19-16
16. Shinnar, R., Pruett, M., &Toney,B. (2009). Entrepreneurship education:Attitudes across campus.Journal of Education for Business.6(3):151-8.
17. The killer, Abdul Ali; Tashkarian Jahromi, Alireza; Shahbazi, Meysam, Explaining the curriculum strategy in order to cultivate entrepreneurial human resources, Journal: Development Strategy, Fall 2016 - No. 47 Scientific-Extension, pp. 7-21.
18. yström, K. (2008). The institutions of economic freedom and entrepreneurship: evidence from panel data. Public Choice, 136 (3-4), 269-282.